

Capbreu de Lluc S. XVI: documentació sobre les possessions de Lluc, Margenó i el molí i cases a Pollença i Ciutat des de la Conquesta fins a la propietat definitiva a nom del Santuari de Lluc

PEP BARCELÓ ADROVER

L'historiador Mateu Rotger, a la seva *Historia del Santuario y Colegio de Nuestra Señora de Lluch* fent-se ressò de les notícies que aporta Bartomeu Ferrà¹ indica la possibilitat que de molt de temps enrere als voltants del santuari de Lluc ja hi habitessin al llarg del període musulmà pastors esclaus, cristians, sotmesos als qui eren, en realitat, els propietaris de les terres de l'anomenat terme de "Muntanya".

Aquesta antiga població cristiana seria l'explicació més adient per justificar que just després de la conquesta de 1229 ja hi hagués un culte tan estès arreu de Mallorca a la Mare de Déu de Lluc, però fins hores d'ara no s'ha trobat cap document que ho pugui demostrar. Deixant de banda tota la vastíssima tradició oral que dóna suport a aquestes teories, el que sí és cert és l'augment continu de persones que anaven a aquell lloc, al principi i durant molts segles per devoció i, en l'actualitat no tant per culte sinó per la bellesa d'aquell indret geogràfic, la tradició i les facilitats de comunicació i desplaçament.

El nombre creixent de pelegrins i visitants comportà alhora una necessitat cada vegada més gran d'acondiconar la disponibilitat de rebre'ls, cosa que fou possible gràcies a les donacions que reberen els custodis de la Imatge de la Mare de Déu de Lluc i de la seva capella.

En altres ocasions hem tingut l'oportunitat de poder descriure part dels béns, mobles i immobles, que pertanyeren a la Col·legiata de Lluc² gràcies a la vasta documentació existent al seu arxiu, donacions, les quals, serviren per poder anar engrandint l'edifici i facilitar l'acolliment dels pelegrins.

A l'arxiu de la Col·legiata de Lluc es conserven milers de documents amb els quals sí es pot reconstruir la història del santuari, si més no des de la fundació de la primitiva capella i durant tot el temps de l'existència d'aquest lloc de pelegrinació fins a l'actualitat.

La vertadera història del santuari queda perfectament reflectida en els seus diferents àmbits com serien:

La construcció: quistors, acaptes, llibres d'obrerries.

¹ Bartomeu FERRÀ: "El santuario de Lluch", *BSAL*, X, Palma, 1903, 60-63.

² Pep BARCELÓ ADROVER: "Capbreu de Lluc de l'herència del cavaller Baltasar Tomàs", *BSAL*, 62, Palma, 2006, 153-184.

Vida religiosa: actes priorals, llibres de sagristia, antifonaris, etc.

La vida quotidiana i la seva administració: llibres dels Priorats, de Presentalles, de deixes pies... i així fins a tots els aspectes imaginables.

Afirma l'historiador Busquets³ que els cavallers Templaris, als quals els correspongué alguns indrets del districte de Muntanyes, de la porció reial⁴ havien cedit part de la possessió de Margenó a la Casa de Lluc. Endemés, el citat canonge i historiador Mateu Rotger afirma que no ha vist aquest document així com tampoc el veu posteriorment el missioner dels Sagrats Cors, José Obrador Socías tal com ho explica a la seva obra⁵ tot i que afegeix: *en 1302 se habla ya del Campo de la iglesia de la Virgen María de Lluch, que evidentemente supone tal donación. Y como los Templarios fueron los favorecidos en el repartimiento con las alquerias de Lluch y Margenó, entre otras muchas, muy natural es que se atribuya a la Santa Casa del Temple el primer rasgo de generosidad para la Virgen.*

Els que sí hem pogut consultar són diversos pergamins, que al·ludeixen d'una manera directa a la intervenció del Temple en temes que estan relacionats amb la Santa Casa de Lluc i un lligall, motiu d'aquest trasllat, que es féu als començaments del segle XVII per un escrivà anònim, segurament amb la intenció de que quedés constància escrita de les diverses operacions que es feren des dels primers propietaris fins que el santuari arribà a la plena possessió de les seves terres.

Descripció del document

El lligall, manuscrit, està compost de sis folis de 450 x 350 mm. sense tapes i desfet per la humitat entre dos i tres centímetres a la part dreta externa dels folis.

No estan enumerats i per a més claredat de transcripció li hem donat una enumeració convencional del 1 al 6 r. i v. essent per tant un total de dotze pàgines escrites. Escripura de lletra cursiva molt clara amb calderons als títols de cada tema.

A les onze primeres hi ha el seguiment dels propietaris i alouers dels llocs descrits, Margenó, Molí, especificant les condicions per a la seva explotació depenent de l'aigua de la qual puguin disposar, les cases de Pollença i Ciutat, les quitacions corresponents i la concessió per part dels Jurats de Mallorca d'un canó d'aigua a la Posada de Ciutat.

Podem observar que a cada inscripció està indicat el número que li correspon al llibre d'actes o el senyal (signatura) per localitzar-les.

De la mateixa manera, l'autor es remet a les notes que es troben als llibres de la Cúria del Temple a Pollença, a Ciutat i als notaris en poder dels quals eren les corresponents escriptures.

També fa notar que el cens de la possessió de Margenó fou quitat dues vegades.

³ Rafel BUSQUETS: "Llibre de la invenció i miracles de la prodigiosa figura de Nostra Senyora de Lluc", *Lucus* (Edició facsímil), Inca, 1989, 65.

⁴ Ricard SOTO: *Còdex Català*, Palma, 1984, 68 v.

⁵ Joan OBRADOR SOCÍAS: *Santa Maria de Lluc. Historia de su Colegiata*, Palma, 1952, 34.

A la darrera pàgina es descriu la sentència dictada sobre la concessió o prohibició de tenir un camí des de la possessió de Son Massip passant per les terres del santuari. Aquesta sentència fou ratificada el 1594 pel aleshores bisbe de Mallorca, el Dr. Juan Vich i Manrique.

Críteris de transcripció

S'ha respectat en tot moment la grafia de l'original, afegint-hi únicament els signes ortogràfics que puguin donar més claredat al text.

Els noms propis i els topònims s'han conservat així com estan al manuscrit.

Els punts suspensius que apareixen representen la paraula o data que no hem posat i falta a l'original, en canvi els afegim per acabar una paraula o una que no hi era estant entre parèntesi.

Les paraules o números que han desaparegut pel deteriorament del manuscrit estan indicats al lloc on haurien d'estar.

Als peus de plana hi hem afegit les signatures dels pergamins custodiats al ACL que fan referència a la present transcripció.

Transcripció

f. 1r

Immables del Collegi de N^o S^{re}. de Lluch, Y aious propis, Y actas pertañens a aquells. Possesio de Lluch.

Los actas que es troban a est Collegi, axí de la possessió de Lluch, Molí y de la alcaria dita Margeanó, part de la qual té dita Casa des de la pressa de Mallorca que fonch en lo año 1229 fins el dia que entrà en ma y poder de la Cassa son los següents, tots los quals se troban nombrats, ahont més llargament se porrà veura lo contingut de ells.

A 4 9bre 1230 Arnau de Caresavel⁶, Comanador del Templa, en nombre de la dita Religió estableix, ad imperpetuo, a Pere de S^{to}. Leonardo y a Michel una Alcaria anomenade Arluch que és en lo terma de las Montañas en alou de est Templa, i delma de tots los fruits y a cens lo die y festa de S. Michel de satembra de quatre morabatins en or.

És dit acta N^o (romput a l'original)⁷

En 1238 se vené la dita possessió a cens en el Templa de quatre morabatins.

Y no es pot llegir lo acta N^o (romput a l'original)

A 1 Abril 1250. Bernat de Ulmo stableix a Gm. de Cumba la dita possessió ab càrrech de 25 qrs. ft. reservetiu, y de quatre morabatins en el Templa, tot pagador en la festa de St. Michel, y dit dita possessió adquirí de los Comanadors del Templa.

⁶ El seu vertader cognom era Cursavel.

⁷ A l'ACL, es conserva també un pergami sobre aquesta operació, signatura ACL, Perg. C.13-1 on apareix el nom complet del segon beneficiari: Michel Speciarii. En les notes successives que també tinguin la seva correspondència amb un pergami, a partir d'ara només en citarem la signatura i les observacions pertinents en cada cas.

És lo acta N^o (romput a l'original)⁸

A las chalendes de 8bre. 1272. Bernat de Ulmo, fill y hereu de Bernat de Ulmo q^o. y se Muller Barengeria, ab consell y voluntat de Berengeria, se mare, y altres amichs, sabent y atenet de que Gm. de Coma en a qui havian stablerta una possessió dita Allluch, com consta ab dits actas, a cens de 25 qrs. ft. a ell pagadoras, y a quatre Morabadians en el Templa, as ser-lí molt onorosa ya per

f. Iv

la tala que li fan los pelegrins qui van a visitar N^oS^{ra}. de Lluch, de hont està molt prop, també mateix per estar petxade⁹ de (...) de cens com que las ditas 25 qrs. ft. y dits 4 morabins en el Templa, y per altre part asser lo dit Gm. de Coma bon conrrador, per tal li dedueix las ditas 25 qrs. ft. cens que tansolament sian 20 qrs. ft. cens.

És dit acta N° 8.¹⁰

MARGANÓ

La Alcharia de Margenó, (portió de la qual poseiex dit Collegi) fonch stablerta a las Idus de 7bre. 1233. per Arnau de Carasavel, Comanador del Templa, la qual se anomenave a las horas Margearon, y consistia son destre¹¹ ab quatre jouades -que és cade jouade 16 quartarades-¹² a Terragó Montalbo, y a se mare Anglesia, a delma de tots los fruits y a cens de quatre morabatins en el Templa pagadors lo die de St. Michel del mes de 7bre. reservant-se emperò en dit stabliment los forns y Molí.¹³

És lo acta N° 2.

A las Chalendas de Juñy 1267. Ffrancesc Pons, procurador del Comanador del Templa, en dit nom establex a Gm. Canet totas aquellas terras que tenia, en lo terma de Margeanó, Tarragó de Montalbo ab lo cens en el Templa com dit las tenia. Y axí matex li stablex una jouade de terra la qual tenia lo dit Tarragó en la Alcharia dita Manut en alou que és del Templa ab cens de un morabatí en or bo en el Templa, pagador tots añys el dia de St. Michel del mes de 7bre.

És dit acta N° 5.¹⁴

A las chalendas de Juñy 1270. Vidal Armengol y se Muller Rumya venen a Gm. Vidal de Angles la mitat entrega de la Alcharia dita Margeanó que possehien en lo terma de las Muntañes de la parrochia de Scorcha. Y per la dona Mora, Muller de Barrauesi Pajani, notari, filla y hereue de Gm. Canet q^o. a cens de 20 qrs. ft. portades en la Vila de Incha, pagadoras en la festa de St. Michel, y a la Cassa del Templa a 21 sous cens lo dit dia, del qual nombre, axí del ft. com del diner tenga obligatió de pegar la mitat del cens.

És lo acta N° 6.¹⁵

A las Idus de 8bre. 1271. Gm. de Morante y se Muller Mora establexan a Bernat de Lluch, Baptiat, una sua Alcharia dita Margeanó ab

f. 2r

⁸ ACL, Perg. 13-3. En aquest cas s'ha de tenir en compte que la data és de "Anno ab Incarnatione Domini" començant l'any doncs el 25 de març.

⁹ Petxade: trepitjada.

¹⁰ ACL, Perg. C 13-6 ratificada aquesta reducció pel Comanador del Temple Ramon de Bastida al III Idus abril de 1274.

¹¹ Destre: Mida antiga longitudinal. Per extensió: capacitat d'un terreny. *DCVB*, IV, Palma, 1993, 348.

¹² La definició de jovada és la que aporta l'escrivà que féu el present capbreu, definició que coincideix amb el càlcul exposat per R. SOTO: *Còdex Català*, Palma, 1984, 26.

¹³ ACL, Perg. C 13-14. Al dit pergami també apareixen com a establerts, ensems amb els indicats, en Ramon Prepòsit i sa muller Arsendis.

¹⁴ ACL, Perg. C 13-15. Aquest document és un trasllat de l'establiment esmentat, signat per Ponç de Suribes, lloctinent del Comanador, confirmant el fet per en F. Pons, procurador. Al mateix pergami hi ha el trasllat de dues clàusules del testament de l'establert Guillem Canet. Tot traslladat pel notari Dalmau Moratoni a les Kal. de març de 1303.

¹⁵ ACL, Perg. C 13-16. i Perg. C 13-18.

ab cassa y viñes ab cens en el Temple de 21 sous tots anys a St. Michel ab cens reservatiu de 20 qrs. ft. en la festa de St. Miquel, bo, net y portat en la Vila de Incha.

És lo acta N° 7.¹⁶

A las Idus de Marts 1277. Bernat de Margeanó ven una Alcharia de Margeanó a Juan Ballester ab càrrech de 20 qrs. ft. portades a la Vila de Incha, pagadores tots anys lo dia de St. Michel de 7bre. a la dona Mora, muller de Barrauesí Pajani, notari, filla y hereua de Gm. Canet y a cens de 21 sous pagadors lo dia de St. Michel en el Templa.

És lo acta N° 10.¹⁷

A las Idus de Maig 1278 Juan Ballester y se muller Ffrancina donen a contemplació de matrimoni a Rumia, se filla que casen ab Armenou de Finges, mitat ab indiussio de Margeanó, tota la qual stà obligada a 20 qrs. ft. a la dona Mora, muller de Barrauesí Pajani, notari, filla y hereue de Gm. Canet y a cens de 21 sous en el Templa, tot lo dia y festa de St. Michel de 7bre. y dit cens de ft. és portat en la Vila de Incha, de tota la qual cantitat tant de ft. com de diner tinga obligació de pagar la mitat de cens.

És dita acta N° 11.¹⁸

A las 8 Idus de Abril 1279. lo susdit Juan Ballester y Ffrancina se muller donan a la dita Rumia, cassade ab Armengou de Finges la altre mitat de Margeanó ab cens a ne Mora, muller de Barrauesí Pajani, notari, portades a la Vila de Incha, de las quals dega pegar la mitat i axí matex la mitat de 21 sous cens en el Templa, tot lo dia de St. Michel.

És dita acta N^o (falta a l'original)¹⁹

A las 8 Idus de Maig 1280. Armengou de Fingis y se muller Rumia venen a Gm. De Cumba la mitat ab indiussio de la Alcharia de Margeanó ab obligació de 10 qrs. ft. cens de n^o de 20 qrs. portades a la Vila de Incha a la Dona Mora, muller de Barrauesí Pajani, notari y a 10 sous 6 (diners) de n^o de 21 sous en el Templa, tot pagador lo dia de St. Michel de 7bre. com la altre mitat del dit cens pach Berenguer Vidal per possehir la altre mitat de dita Alcharia, la qual poseix ab la dita obligació.

És lo acta N^o (falta a l'original).²⁰

Quinto Idus X^{bris.} 1317 Barrenguer Vidal ven a Bernat de Cumba y a Barrenguer Scopheti la mitat ab indiussio de la Alcharia de Margeanó a cens de 10 qrs. ft. a los hereus de ne Mora, muller

f. 2v

muller q^o. de Barrauesí Pajani, notari, portades a la Vila de Incha y a 10 sous 6 (diners) cens a lo Hospital de St. Juan de Hierusalem y antes en el Templa²¹, tot lo dia de St. Michel de 7bre.

És lo acta N° 14.

A las 4 Chalendes de 7bre. 1319. consta com Bernart de Cumba y Barrenguer Scopheti pertexan la mitat de Margeanó, la qual tota dita Alcharia de Margeanó stà obligada a Ramon Pajani a 20 qrs. ft. cens el dia de St. Pera y St. Pheliu y a 2 lliures 2 sous cens²², antes en el Templa y are a St. Juan de Hierusalem, y per la mitat ab indiussio feren a los hereus de ne Mora, qui és lo dit Ramon Pajani, 10 qrs. ft. cens y en el Templa 21 sous cens.

Y ab la dita diuissió de dita mitat se pertexan per iguals parts lo dit cens. En la qual diuissió consta de las creus, affrontas y fitas aseñelades.

¹⁶ ACL, Perg. C 13-17. Trasllat confirmant lo dit, signat pel Comanador del Temple Ramon Sa Bastida, Fr. Borraci d'Apiaria, cambrer i Fr. Berenguer de Parafruguell.

¹⁷ ACL, Perg. 13-19.

¹⁸ ACL, Perg. 13-20. Al document el nom de l'espòs és Ermengou de Figueres.

¹⁹ ACL, Perg. 13-21.

²⁰ ACL, Perg. 13-22.

²¹ En virtut del Concordat signat entre el rei Sanxo i l' Orde de Sant Juan de Jerusalem als XII kal. de maig de 1314, ja abolit l'Orde del Temple, aquesta alqueria, amb molts altres béns, passaren a pertànyer als Santjoanistes.

²² Aquí es veu que a més d'actualitzar el valor del cens, doblant el preu en efectiu, també canviaren la data del pagament de la festa de Sant Miquel a la de Sant Pere i Sant Feliu.

La part que confronta ab la possessió de LLuch prengué Bernat de Cumba y la altre Berrenguer Scopheti.

És dit acta.....Nº 15.

MOLÍ

A les Idus de Maig 1302. Fr. Pere de St. Justo, Comanador de la Casse del Temple, de voluntat y consantiment de tots los demás frares de dita Cassa, establex a Bernat de Coma, a ell y a los seus perpètuament, un cassal de Molí ab una o dos molas, que puga adificar y fer en la Alcharia de Lluch, ço és del Camp de la Iglesia de la Verga Maria de Lluch fins el Cassal del seu Molí, el qual per los dit Comanadors li fonch allí aseñelat y determinat dins la sua alcharia, que és en lo terma de la Parrochia de Scorca.

En el qual cassal de Molí puga aportar una aygue de la font dita la La Font del Puig Ferrer, la qual encarre allí no corra, y altre aygue de la font dita La Font Teuca y las aygues que abaxen de Coma Frede, ab cens de un morabatí en or pagador tots anys lo dia de Nedal .

Y a le que lo dit Coma heurà edificat el dit molí y roderà alguna rode de aquell y molrà tinga obligatió a pegar tant per lo cens del dit molí com per dèssima y altres milloraments duas massamotines Jusefies²³, en or recta y de recta pes en la dita feta de Nedal tots anys.

És dit acta Nº 24.

El qual molí no tinga affecta sinó tansolament lo de las aygues el qual li fonch stablert, com ja stà dit per lo dit Comanador del Temple. Por ço que consta en las 3 Idus de Abril 1274 de com f. 3r

de com Ramon de Baptista²⁴, Comanador del Temple, de voluntat de dita Religió, sabent y atenant de que un molí que posseïa Gm. de Coma en la Vall de Lluc, en alou del dit Temple, scituat dins la Alcaria del dit Gm. de Coma star obligat a dita Religió a un morabatí de cens en or recta y de recta pes tots anys a dita Cassa del Temple, pagador lo dia de Nedal y aquell asser-li onerós, per tant li reduex aquell en que solament degue pegar tots anys en dita festa dos sous monede Reiall que en aquell temps eran de valor de 8 sous.²⁵

És dit acta Nº 9.

Trobant-se ja pues, los dits referis predios tots en ma y poder del dit Coma molts anys ja que es trobassen en poder de la Casse, a les 13 calendes de febrer de 1340. consta de com Ffrancesc de Coma, successor de de Bernat Coma, son pare, com de son testament consta en lo Nº 20 dels actas, el qual fonch donatari universal de Gm. Coma, son pare y Juane se mare, ab acta continuat en las 16 chalendes de Juliol 1288, habitador a las horas en la Alcaria de Cajmari, dona ab donatió pure etc. y per amor de Déu y se Mare Ssma. a les obres²⁶ de N^c. S^a SS^{ma}. de Lluch, qui eran Ramon de Sabellis, Ramon de Terrades y Bernat Serra, un tros de terra per fer lo pati de la Capella y habitatio de los pelegrins qui visitauen N^a Srª de Lluch, la qual terra era de pertinentias de la sua possessió de Lluch en alou del Temple aleshores de St. Juan de Jerusalem.

Y axí matex consta dit dia de com de com (sic) lo susdit stablí a dits referits obres tres trosos de terra de pertinentias de la dita sua possessió en alou dels dits y delma dels splets, los quals tres trosos de terra affrontan de una part ab los tros donat per dit pati y de altre part ab camí qui va de dita Capella a Ciutat y de altre a camí qui va de dita Capella a Pollença y altre ab torrent. Ab càrrech de 5 morabatins a raó de 5 sous per cade morabatí pagadors tots anys en la festa de St. Juan del mes de Juny.

²³ Massamotines: masmudines, moneda almohade equivalent a 5 sous mallorquins. Aquí ens trobam amb una redundància ja que les masmudines també eren conegudes amb el nom de "juzefines". Alvaro CAMPANER Y FUERTES, *Numismàtica Balear*, Palma, de Mallorca, 1879, 68.

²⁴ En realitat el Comanador aleshores era Ramon de Bastida. Julián GARCIA DE LA TORRE. *L'Orde del Temple a Mallorca*, Palma, 2007.

²⁵ ACL, Perg. C. 13-5.

²⁶ No es refereix a les obres sinó als obrers .

Són los actas N° 16.

Consta axí matex a las 12 Chalendes de Abril 1346 de com Pere Torrixol, curador y procurador de Remonet de Sabellii, successor de Ramon de Sabellis, aui seu materno.

Sabent y attanent de com lo dit Ramon feu llegat en son testament que feu un dia antes de las calendes de Juliol de 1345 en que en ell dexa y aseñala per lo amor de Déu y en refugi de los pelegrins qui van a visitar a N^c. S^a. de Lluch y us de aquells, de qualsevol

f. 3v

qualsevol part que arriben en aquell camp de terra y aqueducto allí fet. Y axí matex unas Casses que allí matex se troben ab obligació de que sos hereus tinguen allí bonas y aptas habitacions, axí com lo dit Ramon las tenia y posseña, tot contiguo a le Casse de N^c. Sra. de Lluch.

Volent emperò que lo que gastaue Jaume Canet, pre. y el jermà de Déu fray Jaume per los llums per selabrar en dita Iglesia sia a beneplacit de son hereu. Approuant axí matex la donatió feu a dit Jaume Canet y a son Compañe Jaume de certs dinés per certa annepentió de cert suffragis per la sua ànima, com és de veure en lo acta de N° de 18 asser-li molt daños, per ço que, ultra de las obligaciones referides està dita Casse obligada a 2 lliures cens per lo valor de 5 morabatins.

Per tant, renuntia ditas casses, here y camp ab totes las suas intreguitats a los obres de la Casse de N^c. Sra. de Lluch, ab las susditas obligaciones com de tot consta en lo acta N° 19.

Possehia emperó lo dit Ramon de Sabellis la dita font per donatió lin feu de dites aygues Ffrancesc Coma ab acta continuat a les 6 Chalendes de Juny 1344.

És dita acta N° 17.

Als 20 fabrer 1430²⁷ consta de com Antoni Majrata del Lloch de Cajmari ven la possessió de Lluch a Albartí de Meto²⁸.

És lo acta N° 23.

Als 22 Maig 1456 ab acta en la Cúria D. T²⁹. consta de com lo Canonge Juan Umbert pre. ven la dita possessió de Lluch y conforma lo referit la part de Margeanó el Magnifich Sr. Thomàs Thomàs, ciudadé de Mallorca per preu de 150 lliures contans y ab lo cens debaix escrit.

És lo acta N° 24.

P^o A le Casse del Temple, a St. Michel y a Nedal.....3 ll. 6 s.

2° A la Sra. Bruia, a St. Pere y St. Pheliu 20 qres. de las quals ne rep Juan de Galiane, Donsell de Mallorca.....3 qrs. 3 bs.

Gll. Castañer.....6 qrs. 3 bs.

Y Antoni Pontiró ls restans.....10 qrs.

Y per la part de Margenó

A Demià De Meto, portat a Incha..... 5 qrs.

f. 4r

La contrascrita possessió posseix lo dit Collegi are, ab càrrech del matex cens per donatió fue lo Magnifich Sr. Thomàs Thomàs, Ciudadà de Mallorca com és de veure en las capbreuacions fetas en la C.D.T., continuat en lo dit lib. del actas del dit Collegi fols 14.

Ab obligació cade any de celebrar un offici solemna M^a lo dia de St. Juan del mes de Juny per la conservatió y augment de la Religió de St. Juan de Hierusalem.

Quitacions del dit cens

P^o. Consta ab acta en la C.D.T. de la Ciutat els 4 7bre. 1456. Bernat Duran, pre. y Juan Barthomeu, marcader, obrés de la Iglesia de N^c S^a de Lluch quitaren deu qrs. ft. tenia dret de rebre

²⁷ Notem que encara que no s'havia dut a terme la reforma del calendari gregorià aquí ja utilitzen la datació del calendari julià.

²⁸ DAMETO: *Història* ...

²⁹ Cúria del Temple. ARM.

sobra la dita possessió Antoni Pontiró, Donsell de Mallorca, de N^o de las ditas 20 qrs. a que estaue obligade la dita poss^o.

Consta en dita Cúria, regint aquella Rafel Pera, notari.

És dit acta ab señal **Pontiró** 10 qrs.

M(és). Consta en la dita Cúria els 26 9bre. 1459 haver quitat de N^o de las 10 qrs. restans, Gm. Punter pre. pdor. del Rvd. Nicolau Casses , pre. y Prior del Collegi y Casse de N^a S^a de Lluch, com de se procura consta en poder de Gm. Benegam, notari, els 19 fabrer 1458. 6 qrs. y tres bs. ft. a Gll. Castañer de N^o de las ditas 20 qrs, rebia sobre la dita poss^o de Lluch.

Consta en dita Cúria, regint aquella ales ores lo dit Rephel Pera, notari..6 (la resta falta a l'original)

Y si bé en la Cap(brevació) feu lo Collegi de la dita poss^o fet del lib. de hactas diu asser-se quitades 3 qrs. 3bs. ft. feia dita poss^o de N^o de las ditas 20 qrs. a Juan de Galiane, Donsell de Mallorca, scrit tot en acta de consenblant quitatió fet en la C.D.T. de la Ciutat els 14 Juliol 1459. dita quitatió fonch a favor de Antoni Pontiró, la qual quitatió de 3 qrs. 3 bs. ft. feia la dita poss^o a dit Galiane, els quals dinés de que quitava Pontiró foren proceits de la quitatió li feren los obres de la Cassa de Lluch.

Y axí és dita quitatió en fauor del dit Pontiró, subintrans en el dret del dit Galiane, com se dexa clarament veura en lo acta en señal **Galiana** .

Però després foren quitades en 1459. Ab acta en la C.D.T. de la Ciutat

f. 4v

com se veu ab un alberà firmat per Rafel Pera, notari, regent la Scriuania del T. de la Ciutat, en que en ell confessa, entre altres cossas, hauer rebut del Rd. Gm. Punter, pre. Pdor. Del Prior del Collegi de Lluch, lo selari de lo acta de la quitatió feta de las ditas 3 qrs. 3 bs. ft. a dit Galiane sots els 22 7bre. 1459.

És dit alberà en lo lib. de entrades y axides fetas per lo dit Gm. Punter, pre. ab señal **Gm. Punter** y en fol del dit lib. 11 pde. 16. y axí van fora con a quitades. 3 qrs. 3 bs.

Quitació del cens de Margenó

Y si bé axí matex per lo cens feia dita poss^o per la part de Margenó, que era 5 qrs, ft, aportades a le Vila de Incha, constaue asser aquellas quitades per lo Rd. Gll. Vaquer, pre. Prior de dit Collegi ab acta continuat en la Cúria de. T. de la Vila de Pollença sots els 21 Juñy 1528, el qual diner fonch proceit de la quitatió feta per Mn. Antoni Càneues de Mosso de 6 qrs. ft. feia per la sua poss^o dita Famania a dit Collegi a Miquel Seguí de la Vila de Pollença, las quals aquellas poseia per compre n'evia feta de Benet Bajona, marcader, com se veu.

És en acta ab señal **Sigui**.

Ja antes ere quitat dit cens a Demià de Meto per lo Rd. Gm. Ounter, pre. y Pdor. del dit Collegi, com consta ab acta rebut en la C.D.T. de la Ciutat, regint a las ores aquella Rephel Parera, notari, els 5 Abril 1460 y fonch feta dita quitatió de 50 lliures li digué en taule lo Sr. Thomàs Thomàs, cavaller, a compta de 500 lliures hauia promeises a le Casse de Lluch.

Y ditas 50 lliures digué lo dit Punter, pre. en el dit Demià de Meto els 7 Abril com de tot desleradement se veu en lo lib. de entrades y axides de dit Gm. Punter, pre. y en el fol de aquel 3, pde. 3^a.

Y axí fonch lo dit cens quitat dos vegades.

És dit acta de dita quitatió ab señal **De Meto**.....5 qrs.

f. 5r

Cassas de Pollença

Més té y poseiex dit Collegi unas Casses scituades dins la Vila de Pollença en alou q. son de St. Juan de Hierusalem com a successor de la heretat de Beltasar Thomàs, fill de Thomàs Thomàs, en virtut de transectió feta entre part de una Beltserar Thomàs, fill de Melchior, nebot del susdit Beltesar y net de Thomàs Thomàs y de altre dit Collegi, com consta ab acta rebut per Perot Fullane y Ant^o Carlas, notaris, els 20 Abril 1526 el qual se troba ab señal **Beltesar Thomàs.**

Y axí matex en lo lib. de las Àpocas³⁰, fol. 143.

Y dit Beltesar Thomàs ditas casses poseia con a successor de Thomàs Thomàs que aquelles comprá de Ffrancesc Desbruj³¹ ciutadà de Mallorca per preu de 20 lliures com consta ab acta continuat en al C.D.T. de la dita Vila els 16 Abril 1459.

Té dit acta per señal **Bruí.**

Cassas en Çiutat

Més té y posseiex dit Collegi unas Casses scituades dins la Ciutat de Mallorca en la Parrochia de Sta. Eulàlia prop la font antigament dita den Candler en el carrer del gigs en alou q. són dels hereus del Magnífich Juan Spereneu y de Margaritta muller del Magnífich Juanot Gartia Despí, Ciutadà de Mallorca, hereus de la Magníficha Sra. Elisabet de Sala, muller del Magnífich Juan Salas q^o.

Las quals casses comprà en nom de dil Collegi lo Rd. Juan Girart, pre. y Prior de dita Cassa del Rd. Ant^o Andreu, pre. Beneficiat en la Iglesia Chatadral de Mallorca per preu de 60 lliures y ab obligatió del cens de baix scrits, com de tot llargament consta ab acta rebut en poder de Christofol Vicens, notari els 12 Maig 1541.

És dit acta ab señal **Girart.**

P^o. Feia ditas casses de cens a Gil. Axertell çessionari dels hereus del Magh. Basser q^o. çessionari del Magfh. Pera

f. 5v

Pere Terrella, donzell de Mallorca en la festa de St. Thomàs Apòstol tres lliures...3 ll.

2° En el Rd. Comú de Sta. Eulàlia y a los aniversaris de aquella tres lliures quatre sous tots a anys en la festa de la Ephifenia.....3 ll. 4 s.

Quitatió del dit cens

Als 6 Juliol 1570 ab acta en poder de Christofol Vicens, notari, quità lo Rd. Ant^o Alonzo, pre. y prior del dit Collegi las sus ditas tres lliures quatre sous feian ditas casses en els aniuersaris de Rd. Comú de Sta. Eulàlia.

És dit acta ab señal **Alonço**3 ll. 4 s.

Als 28 Maig 1612. en poder de Pere Mut, notari, se quitaren las demunt ditas tres lliures cens feian las susditas cassas ab pòlisa en taula administrade per M^o Hieroni Sales a le Sra. Ffrancina Garau y Senglade, V^a Curadora de la heretat del q^o Ant^o Garau son marit.....3 ll. s.

Concessió de Aygue per la possade de la Çiutat

Als 30 Abril 1545. en poder de Perot Genouart, notari, Scrivà de la Universitat y Regna de Mallorca, consta de com los Magnífichs Jurats del Reyna consedexan un diner de aygue per las casses de la possade de Ciutat.

Conste dit acta per señal **Aigue.**

Actes de quitacions y differens concessions

³⁰ Àpoca: Document que acredita haver-se cobrat un deute. DCVB, *sub voce*.

³¹ DESBRULL.

A ... Marts 1353, en poder de Barnat Sale, notari, consta de com Pera Bartran y Gm. Pons, marcades, obres de la Capella de N^a Srª de Lluch de la Isla de Mallorca, se encaregan en favor de Bernat Martí Pajerio, Ciutadà de Mallorca y per nessecitat de dita Capella 20 morabatins a rao de 8 sous cade u. Los quals après fo-

f. 6r

foren quitats per lo Dr. Morro, Metje y Pere Sales, obres de la dita Capella ab acta rebut en poder de Pere Sinderia, notari, els 20 Janer 1393.

Són dits actas ab señal **Pajerio**.

A 21 fabrer 1430, en poder de Ffrancesc del Poseigo, notari, consta de com Antt^o Majrate, habitador en la parrochia de Selua en lo Lloch de Cajmari, dona ab donació pura etc. a le Capella de N^a Srª de Lluch 24 sous cens tenia dret de rebre sobre la poss^o dita lo Barrechar, scituade en ditas Montañes.

És dit acta ab señal **Barrechar**.

A 25 8bre 1556, en poder de Barthomeu Mudoy, notari, consta de com Juan Llufriu de la Vila de Pollença fa donatió del jus luendi del cens, tant de ft. com diner fa la sua poss^o dita Almedraue en el Rvd. Juan Cabanellas, pre. y Prior del Collegi de Lluch.

És dit acta ab señal **Llufriu**.

A 10 8bre 1559, en poder de Antt^o March, notari, consta de com lo Rvd. Refel Bonenat, pre. y Prior de dit Collegi feu quitatio de quatre qrs. ft. feia de cens dit Collegi com hereu de Rvd. Gll. Vequer, pre. olim prior a Barthomeu Bonet com a successor de la dona Juane muller que fonch de Blay Bonet.

És dit acta ab señal **B** (falta la resta a l'original)

A 15 Agost 1558 en la Cúria del Templa de la Ciutat consta de com lo Rvd. Barthomeu Ripol, pre. y Prior del dit Collegi feu quitatio de una gra. ft. cens a le Srª Anne, muller dexade del Magnific Parot Parató, Ciuta(dà) de Mallorca q^o. y a Perot Parató son fill, succeint per sos medis a Bernat Seluat de la Vila de Pollença en el qual cens stau obligat dit Collegi per certas terras scituades en lo terma de la Vila de Pollença en alou de la C.D.T..

És dit acta ab señal (falta a l'original).

A 9 Juñy 1621, feu quitatio lo Rd. Bordojo a les ores prior que començà en 1619, finint en 1621,³² de vuit sous cens feia dit Collegi per la heretat de Bernat Totxo a los aniuersaris de Pollença per aniuersari del dit Bernat Totxo.

Consta en fol. del seu Priorat 100 pàg. 1³³. Y axí matex consta ab alberà del dits pres. firmat. És ab señal (falta a l'original)

f. 6v

³² El càrrec de prior era elegit per dos anys començant el dia primer de setembre i acabant el 31 d'agost. De tota manera al llarg dels priorats hi ha hagut distints priors que ho han estat varis biennis seguits o reelegits al cap d'uns anys. ACL, Ps. Priorats.

³³ Apareix al llibre de Priorats ACL, Ps. 040, 100 v. (139 digitalitzada) la següent inscripció: *Memòria de quitatio de Polença*. Ha quitat M^o Pera Cunil, prevere vuit sous que la casa de Ntra. Senyora de Lluch feya an als anniuersaris de Polença y ha pagat ab la rata sinc liuras y onza sous y dos. Y asso als 9 de Juny 1621...V ll. XI s. II.

Sententia Arbitral

Als 22 9bre 1594 consta en poder de Antt^o Juan Pasqual, notari, de una Sententia arbitral feta entre parts, de una Arnau Bon Masip, fill y hereu de Arnau Bon Masip y de altre dit Collegi, en que es pratania per part del dit Bon Masip poder tenir camí per lo camp dit de las Parades y fonch declarat de que dit Bon Masip y sos successors no degan tenir camí per dit camp sinó que anant de Casse sua y poss^o en Ciutat o venir de aquella o qualseuol altre part, degan arribar a le Creu de pedra deuant de la Casse de Lluch, prop de la alzina anomenade den Massip y lo dit Collegi age de donar y donan a dit Massip y a sos successors loch per fer son Camí de la dita Creu per sobra lo torrent, tirant torrent de la Foradade, tirant per lo torrent fins a le font la qual se diu de la Andarrocade ahont es la portio de la poss^o del dit Massip ab la poss^o de dita Casse de Lluch.

La qual sententia arbitral fonch aprouade per lo Ilm. Rdm. Sr. D. Juan Vich y Manrich, Bisba de Mallorca.

Es dit acta ab señal **Parades.**

RESUMEN

Gracias a la devoción popular, el Santuario de la Virgen de Lluc ya desde los tiempos de la conquista de la Isla de Mallorca por el rey Jaime I en 1229, se ha visto favorecido por donaciones “inter vivos”, regalos, herencias y acciones de gracias que ayudaron al engrandecimiento del santuario tanto en lo referente a su culto como a las obras dedicadas al mismo y a sus peregrinos.

A principios de 1600 un autor anónimo se dedicó a recopilar los datos de diversas porciones de las posesiones de la Colegiata, probablemente para que, teniendo constancia de los diversos propietarios por cuyas manos habían pasado hasta los tiempos actuales, poder demostrar feacientemente su propiedad.

Así encontramos el primer establecimiento de la alquería de Lluc, la de Margenó, el Molino y diversas propiedades, no únicamente de sus alrededores sino de las situadas en Pollença y Ciudad de Mallorca.

De la misma manera, en la transcripción del Capbreu motivo del presente trabajo también se incluyen las firmas de los pergaminos conservados en el Archivo de la Colegiata de Lluc que corroboran el citado Capbreu, con algunos comentarios añadidos en los casos que hemos considerado conveniente.

ABSTRACT

Thanks to the popular devotion, the Sanctuary of the Virgin of Lluc already from the times of the conquest of the Island of Majorca by king Jaime I in 1229, have been favored by alive donations , gifts, inheritances and thanksgivings that helped as much to the extension of the Sanctuary with respect to their cult as to works dedicated to he himself and to their travelling ones.

At the beginning of 1600 an anonymous author dedicated itself to probably collect the data of diverse portions of the possessions of the Colegiata, so that, having certainty of the diverse proprietors whose hands had happened until the present times, to be able to demonstrate his property feacientement.

Thus we found the first establishment of the farmhouse of Lluc, the one of the one of Margenó, the Mill and diverse properties, not solely of its environs but of the located ones in Pollença and Palma de Mallorca.

In the same way, in the transcription of the Capbreu reason for the present work also the signatures of the parchments conserved in the File of the Colegiata de Lluc that corroborate the mentioned Capbreu, with some commentaries added in the cases are included that we have considered advisable.